

Обобщение

Цялостна оценка на регионалния бизнес климат

Поредицата „Готови за бизнес на поднационално ниво“ (Subnational B-READY) в Европейския съюз (ЕС) е проект, ръководен от Световната банка в партньорство с Генерална дирекция „Регионална и селищна политика“ (DG REGIO) на Европейската комисия, насочен към оценка и подобряване на бизнес средата в различните региони на ЕС. Тази година поредицата проучвания на поднационално ниво B-READY обхваща 40 града в шест държави членки на ЕС – България, Португалия, Румъния, Словашката република, Хърватия и Унгария – и обхваща 36 европейски региона. Този етап се основава на предходните проучвания на Световната банка на поднационално ниво, проведени в тези държави между 2017 г. и 2022 г. В по-широк план предишните доклади на поднационално ниво в ЕС оценяваха бизнес средата в България, Румъния и Унгария (2017 г.); Португалия, Словашката република, Унгария и Хърватия (2018 г.); Гърция, Ирландия и Италия (2020 г.); Австрия, Белгия и Нидерландия (2021 г.); и Дания, Финландия и Швеция (2022 г.), като обхващаха 115 населени места в 16 държави членки на ЕС. Тези проучвания положиха основите за идентифициране на регулаторни пропуски и обмен на най-добри практики за укрепване на регионалното икономическо сближаване в ЕС. Като част от продължаващите усилия екипът започва втория кръг проучвания, който ще обхване над 60 града от Гърция, Ирландия, Испания, Италия, Полша и Чешката република. Третият кръг ще започне през 2025 г., като ще обхване повече държави членки на ЕС.

Цел

Основната цел на проучванията на поднационално ниво B-READY е да се установят и преодолеят регионалните различия в регулаторната среда и да се насърчат реформи, които подпомагат растежа на частния сектор, създаването на работни места и устойчивостта. Поредицата доклади на поднационално ниво B-READY предоставя строг, основан на данни анализ на бизнес климата на местно равнище, предлагайки изпълними идеи на законодателната власт. Чрез разглеждане на ключови области от жизнения цикъл на фирмата – „Стартиране на бизнес“, „Местоположение на бизнеса“ (включително издаване на разрешителни за строеж, екологични разрешителни и прехвърляне на собственост върху имоти), „Свързване към комунални услуги“ (електроснабдяване, водоснабдяване и достъп до интернет), „Разрешаване на спорове“ и „Търговска несъстоятелност“ – настоящият доклад предлага пътна карта за подобряване на административните процеси и регулаторните

рамки, които пряко засягат фирмите на местно ниво в шест български града: Бургас, Варна, Плевен, Пловдив, Русе и София.

Целева аудитория

Настоящата поредица от доклади на поднационално ниво B-READY е предназначена за широка аудитория – държавни служители от национално до местно ниво, заинтересовани страни от частния сектор до агенции за развитие, участници в законодателния процес и изследователи. Констатациите имат за цел да помогнат на тези групи да идентифицират най-добрите практики, да намалят регулаторните пречки и да насърчат по-универсална и ефективна бизнес среда в различните региони. Освен това събраните данни служат като ефективен инструмент за местните власти, който им дава възможност да сравняват и проследяват изпълнението във времето не само спрямо националните стандарти, но и спрямо международните критерии за сравнение. Изчерпателните базисни набори от данни за отделните държави предоставят широки възможности за по-нататъшни изследвания в областта на развитието и растежа на частния сектор.

Значението на регионалните данни

Познаването на регионалната динамика позволява икономиката да бъде по-приобщаваща и устойчива в икономическия си растеж. Докладите на поднационално ниво B-READY предоставят на правителствата необходимите данни за разработване на целенасочени реформи, които позволяват на регионите да подобрят своя бизнес климат и да преодолеят различията в резултатите. Надяваме се, че основните констатации ще насърчат взаимното обучение в регионите чрез разпространяване на добрите практики, наблюдавани в градовете с високи резултати. Очаква се подобен обмен на най-добри практики да доведе до междурегионални подобрения и в крайна сметка да стимулира конкурентоспособността в целия ЕС.

Като подчертават както постиженията, така и областите за подобрение, тези проучвания имат за цел да подпомогнат създателите на национални и регионални политики в провеждането на значими реформи. По този начин проектът е пример за споделения ангажимент на Световната банка и ГД „Регионална и селищна политика“ (DG REGIO) за засилване на икономическото сближаване и устойчивостта в ЕС чрез задълбочен анализ и препоръки за политики, базирани на доказателства.

ОСНОВНИ ЗАКЛЮЧЕНИЯ

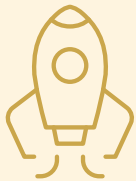
- ▶ Регулаторната рамка е хармонизирана във всичките шест оценявани български градове и във всички теми, които се измерват в настоящия доклад. Прилагането на бизнес регулациите и свързаните с тях публични услуги, обаче, може да варира значително, най-вече в областта на „Търговска несъстоятелност“ и „Разрешаване на спорове“, където се наблюдава най-голямо изоставане сред българските градове.
- ▶ Всички български градове се представят най-добре по отношение на „Стартиране на бизнес“ – 92,8 от 100 точки – като се отличават с придържане към добрите международни регулаторни практики, високо ниво на внедряване на цифрови технологии в публичните услуги и високоефективни процедури на регистрация на дружествата.
- ▶ Най-ниският резултат за измерваните градове е регистриран в областта на „Разрешаване на спорове“ – 71,3 точки – главно поради по-слабото представяне в областта на „Публичните услуги“ (Стълб II).
- ▶ Всички български градове имат какво да споделят и да научат едни от други. Плевен например, има високи резултати по отношение на „Стартиране на бизнес“, но изостава в сферата на „Свързване към комунални услуги“ и „Разрешаване на спорове“. Варна е сред отличниците в областта на „Разрешаване на спорове“, но има по-слаби резултати в сферата на „Търговска несъстоятелност“. София се справя добре в повечето оценявани теми, но също така има какво да подобри в областта на „Търговска несъстоятелност“.
- ▶ Няма видима връзка между размера на града и резултатите. Така, например, сравнително по-малкият град Русе си поделва лидерството в областта на „Свързване към комунални услуги“ с много по-големия град София. От друга страна, голям град като Пловдив е начело в областта на „Разрешаване на спорове“ и „Търговска несъстоятелност“, докато изостава от Русе в областта на „Свързване към комунални услуги“. Тези констатации също така показват, че по-големите градове могат да работят ефективно въпреки предизвикателствата, породени от по-голямата натовареност.
- ▶ Има тенденция българските градове да постигат по-добри резултати по отношение на „Оперативната ефективност“ (Стълб III), отколкото по отношение на силата на „Регулаторната рамка“ (Стълб I) и качеството и надеждността на „Публичните услуги“ (Стълб II), което означава, че те са ефективни въпреки всички предизвикателства, свързани с регулаторната рамка и предоставянето на публични услуги.
- ▶ С изключение на „Стартиране на бизнес“, в практиката не се наблюдава последователно прилагане на националното законодателство по всички теми – логичен резултат в контекста на Европейския съюз, където регулаторните рамки и предоставянето на множество публични услуги обикновено са еднакви в различните региони на дадена страна, докато прилагането и ефективността не са такива.
- ▶ Предприемачите могат да регистрират ново ООД в шестте български града в рамките на 12 дни, като имат възможност да завършат процеса онлайн. От въвеждането ѝ през 2009 г., използването на онлайн регистрацията непрекъснато нараства. През 2023 г. 83% от всички нови ООД в България са били регистрирани онлайн.
- ▶ Времето, необходимо за получаване на разрешителни за строеж, варира от 92 дни в Пловдив до 103 дни в София, а разходите за получаване на разрешителни за строеж варират от 32% от дохода на глава от населението в Плевен до 141% в София. Разликите във времето за чакане и разходите в различните градове се дължат главно на общинските разрешения. При издаването на екологични разрешителни срокът за получаване на оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС) варира от 44 дни в Плевен до два пъти повече в София. По отношение на прехвърлянето на собственост върху имот 8% от фирмите в Югоизточния регион (включително Бургас) отчетат достъпа до земя като пречка, докато най-ниските проценти са отчетени в Северозападния и Южния централен регион (включително Плевен и Пловдив) – само 3%.
- ▶ Времето за присъединяване към комуналните мрежи варира значително при електроснабдяването – от 229 дни в Плевен до 270 дни в Пловдив, и при водоснабдяването – от 121 дни в София до 150 дни във

Варна. Разликата при електроснабдяването се дължи главно на времето, необходимо за издаване на местни разрешителни и получаване на разрешителни за строеж, докато разликата при водоснабдяването се дължи главно на бързината, с която общините издават разрешения за изкопни работи и одобряват плановете на проектите. Също така прекъсването на доставката на услугата е различно при различните доставчици на комунални услуги. По отношение на електрическата енергия електроразпределителните предприятия в Бургас и Пловдив докладват най-редки прекъсвания на електрозахранването – средно 2,6 на година, като всяко от тях е със средна продължителност 2,6 часа. Близко 1 от 10 фирми съобщават за недостиг на вода в Североизточния регион (включително Варна), а 27% от фирмите съобщават за прекъсвания на услугите за достъп до интернет в Северозападния регион (включително Плевен) – и двете най-високи нива в страната.

- ▶ В областта на „Разрешаване на спорове“ най-голямата разлика между българските градове е в общата продължителност на производството по търговски спорове, от първоинстанционния съд до обжалването. В Русе и Плевен делата се решават за десет месеца, което е най-краткото време в страната, докато в съдилищата в София са необходими повече от две години.
- ▶ По отношение на „Търговска несъстоятелност“ съдилищата в Пловдив са по-ефективни – производствата по ликвидация продължават 24 месеца, което е с 18 месеца по-кратко, отколкото във Варна, а производствата по реструктуриране отнемат 6 месеца, което е наполовина по-малко от времето, необходимо в повечето български градове. По подобен начин пловдивските съдилища, наред с тези в Бургас и Плевен, са и най-евтините в страната за производства по ликвидация и реструктуриране.

Области за подобрение

Стартиране на бизнес

Въвеждането на доброволна регистрация по ДДС при учредяването на ново-създадени дружества е стъпка напред в опростяването на откриването на нови фирми. За да се улесни допълнително процесът, България може да обмисли

оптимизиране на процедурата за оценка на риска, за да се съкрати времето за регистрация по ДДС, което според експертите понастоящем отнема осем дни. В Румъния, например, доброволната регистрация по ДДС се извършва незабавно, а след регистрацията властите извършват анализ на риска; ако властите открият проблеми със заявлението и предоставената информация, те могат да отменят регистрацията. Други области на подобрение за „Стартиране на бизнес“ в България включват премахване на изискването за начален капитал за дружествата с ограничена отговорност. Няколко държави членки на ЕС, включително Белгия, Ирландия, Нидерландия и Финландия, са премахнали това изискване.

Местоположение на бизнеса

Областите на подобрение в областта на издаването на разрешителни за строеж включват подобряване на координацията между административните органи чрез цифровизиране на процеса на издаване на разрешения.

Българските власти могат да придобият ценни познания, като се поучат от най-добрите практики в други страни от ЕС, като например платформите, разработени в Унгария, Хърватия и някои градове в Португалия. Освен това изясняването и по-доброто съобщаване на изискванията и таксите за получаване на разрешителни за строеж би повишило ефективността. И накрая, интегрирането на платформите за пространствени данни между административните органи ще позволи на строителите да намират цялата необходима информация онлайн на едно централно място, като по този начин ще се премахне необходимостта от множество предварителни одобрения.

За да се подобри издаването на екологични разрешителни в България, властите биха могли да разработят и внедрят интегрирана онлайн платформа за издаване на екологични

разрешителни. Тази платформа би могла да повиши ефективността при обработката на разрешителни чрез осигуряване на онлайн плащания, интерактивна комуникация, автоматизиране на уведомленията и онлайн система за подаване на документи при спорове. По-нататъшната интеграция и цифровата комуникация между разрешаващите административни органи като Регионалната инспекция по околната среда и водите, Басейновата дирекция, Здравната инспекция и общините, може да рационализира процеса на одобрение и да подобри видимостта на статуса на заявлението за всички участващи страни. Българските власти биха могли допълнително да рационализират процеса и да премахнат ненужните проверки, като възприемат изцяло подход, основан на риска, към екологичните одобрения, подобно на практиките в Белгия и Дания, където по-простите проекти са освободени от задълбочени екологични оценки. Този подход би включвал споделяне на критерии с разрешаващите органи и разработване на по-точни карти, базирани на географска информационна система (ГИС), с които общините да се консултират при разглеждане на заявления за издаване на разрешителни за строеж.

За по-нататъшно подобряване на поземлената администрация и подобряване на прехвърлянето на собственост върху имоти, българските власти биха могли да се съсредоточат върху завършването на цифровизацията и автоматизацията на процесите в имотния регистър и кадастъра. Пълната цифровизация, заедно с осигуряването на безпроблемен обмен на данни между базите данни на имотния регистър и кадастъра и създаването на оперативна съвместимост с други ключови участващи административни органи, ще подобри ефективността и сигурността на целия процес на прехвърляне на собственост върху имоти. Освен това, ако се гарантира, че всички частни имоти в страната са надлежно картографирани, това ще засили правните гаранции и ще осигури по-голяма сигурност по отношение на правата на собственост върху имоти. И накрая, от голяма полза би било повишаването на прозрачността на системата за поземлена администрация чрез предоставяне на цялата необходима информация за сделките с недвижими имоти онлайн, включително списъци с необходимите документи, както и поддържането на статистически данни за споровете, свързани с недвижими имоти, и времето за тяхното разрешаване.

Свързване към комунални услуги

Потенциалните области за подобряване на предоставянето на комунални услуги и ефективността в сектора на електроснабдяването включват въвеждането и усъвършенстването на онлайн платформи за заявления за

присъединяване към електроразпределителната мрежа във всички градове, подкрепени от онлайн помощ за клиентите, ясни насоки и кампании за повишаване на осведомеността. Повишаването на прозрачността и отчетността чрез събиране и публикуване на статистически данни за времето за обработка, разходите за присъединяване и надеждността на услугата ще спомогне за създаване на ясни очаквания и ще стимулира подобряването на работата. Освен това би било полезно да се въведе платформа, която да оптимизира процеса на подаване на заявления и да улеснява сътрудничеството между административните органи за дейности като одобряване на разрешителни за изкопни работи. Създаването на обща, споделена база данни за мрежовите линии на множество доставчици на комунални услуги би подобрило допълнително координацията. И накрая, обработването на едно гише на разрешителни за строеж или изкопни работи и други предварителни одобрения би намалило значително закъсненията и би повишило ефективността.

В областта на водоснабдителните услуги могат да бъдат проучени няколко възможности за подобрене. Въвеждането на цялостни онлайн платформи за подаване на заявления за свързване с водоснабдителните мрежи ще оптимизира процеса и ще намали необходимостта от лични посещения. Публикуването онлайн на предвидените срокове за свързване и предоставянето на ясна и достъпна информация за процеса и разходите ще повиши прозрачността и ще подобри опита на клиентите. Координацията между доставчиците на комунални водоснабдителни услуги може да се подобри чрез въвеждане на онлайн система за одобряване на разрешителни за изкопни работи и чрез внедряване на географска информационна система (ГИС) за съществуващите водоснабдителни мрежи, като тези, използвани в София и Варна. Освен това въвеждането на изисквания и стимули за ВиК (Водоснабдяване и канализация) дружествата да прилагат мерки за пестене на вода, като например инсталиране на водоспестяващи уреди и спазване на цели за пестене на вода, може да насърчи устойчивостта.

Разрешаване на спорове

Подобряването на разрешаването на спорове в България може да бъде постигнато чрез няколко основни стъпки. На първо място, би било полезно да се разшири настоящата подготвителна фаза, така че да се подобри воденето на дела и да се организират подготвителни съдебни заседания с всички участващи страни. Второ, установяването на ясни правила за максималния брой отлагания при разглеждане на търговски спорове, като се посочат

изключенията, би подобрило ефективността на разрешаване на търговските спорове. И накрая, създаването на специализирани съдилища за искове с малък материален интерес или въвеждането на процедури за искове с малък материален интерес в рамките на настоящата система ще ускори съдебните производства за по-малките предприятия с по-ниска цена на исковете.

прехвърлянето на активи, което се извършва непосредствено преди образуването на производството по несъстоятелност. Второ, би било от полза пълно и хомогенно внедряване на технологични инструменти във всички съдилища. И накрая, важно е да се повиши прозрачността при назначаването на синдици и да се укрепи техният капацитет чрез първоначално и текущо обучение.

Търговска несъстоятелност

Предложените подобрения в производството по несъстоятелност в България засягат няколко ключови области. На първо място, за да се гарантира справедливо третиране на кредиторите, е необходимо да се извършва по-строг контрол върху

Таблица 1. Обобщение на потенциалните възможности за подобряване на нормативната уредба в България

Тема	Области за подобрене	Съответни заинтересовани страни
Стартиране на бизнес	Премахване на изискването за начален капитал за дружествата с ограничена отговорност	<ul style="list-style-type: none"> Министерство на правосъдието Агенция по вписванията
	Извършване на анализ на риска след доброволна регистрация по ДДС	<ul style="list-style-type: none"> Министерство на правосъдието Агенция по вписванията Национална агенция по приходите
Местоположение на бизнеса	Издаване на разрешителни за строеж	
	Преглед на структурата на разходите за разрешителни за строеж	<ul style="list-style-type: none"> Дирекция за национален строителен контрол (ДНСК) Общини
	Разясняване и по-добро съобщаване на изискванията и таксите за процеса на издаване на разрешителни за строеж	
	Подобряване на координацията между административните органи чрез цифровизиране на процеса на издаване на разрешителни за строеж	
	Екологични разрешителни	
	Разработване и внедряване на интегрирана онлайн платформа за издаване на екологични разрешителни	<ul style="list-style-type: none"> Министерство на околната среда и водите Регионална инспекция по околната среда и водите
	По-нататъшно рационализиране на комуникацията между разрешаващите административни органи	
	Пълно възприемане на основан на риска подход към екологичните одобрения	
	Прехвърляне на собственост върху имот	
	Пълна цифровизация и автоматизация на процесите в имотния регистър и кадастъра	<ul style="list-style-type: none"> Агенция по вписванията (Имотен регистър) Агенция по геодезия, картография и кадастър Министерство на правосъдието Министерство на регионалното развитие и благоустройството
Гаранции, че всички частни имоти са картографирани	<ul style="list-style-type: none"> Агенция по геодезия, картография и кадастър 	
Повишаване на прозрачността чрез предоставяне на цялата необходима информация за сделките с имоти онлайн	<ul style="list-style-type: none"> Агенция по вписванията (Имотен регистър) Министерство на правосъдието 	
Публикуване на годишни статистически данни за имотните спорове и данни за собствеността, разделени по пол	<ul style="list-style-type: none"> Агенция по вписванията (Имотен регистър) Министерство на правосъдието 	

Таблица 1. Обобщение на потенциалните възможности за подобряване на нормативната уредба в България

Тема	Области за подобрене	Съответни заинтересовани страни
Свързване към комунални услуги	Електроснабдяване	
	Укрепване на онлайн платформите за подаване на заявления и повишаване на осведомеността за онлайн услугите	<ul style="list-style-type: none"> Комисия за енергийно и водно регулиране (КЕВР) Електроразпределителни дружества Общини
	Подобряване на надеждността на доставките на електрическа енергия и повишаване на прозрачността чрез събиране и публикуване на съответните ключови показатели за надеждност на доставките на електрическа енергия	<ul style="list-style-type: none"> Комисия за енергийно и водно регулиране (КЕВР) Електроразпределителни дружества
	Повишаване на прозрачността и отчетността чрез събиране и публикуване на статистически данни	
	Оптимизиране на процеса на получаване на разрешителни за строеж и други предварителни одобрения	<ul style="list-style-type: none"> Комисия за енергийно и водно регулиране (КЕВР) Електроразпределителни дружества Общини Други съответни доставчици на комунални услуги
	Замяна на проверката на място с декларация за съответствие	<ul style="list-style-type: none"> Дирекция за национален строителен контрол (ДНСК) Електроразпределителни дружества Общини Други съответни доставчици на комунални услуги
	Водоснабдяване	
	Възможност за онлайн заявления за присъединяване към водоснабдителната мрежа	<ul style="list-style-type: none"> Комисия за енергийно и водно регулиране (КЕВР) ВиК (Водоснабдяване и канализация) дружества
	Публикуване онлайн на предвидените стандартни срокове за присъединяване към водоснабдителната мрежа	<ul style="list-style-type: none"> ВиК дружества
	Внедряване на географска информационна система (ГИС) за идентифициране на съществуващите мрежи за водоснабдителни комунални услуги	
	Оптимизиране на издаването на разрешителни между доставчиците на комунални услуги и местните власти	<ul style="list-style-type: none"> ВиК дружества Общини
	Въвеждане на изисквания и стимули за предприятията да прилагат практики за пестене на вода	<ul style="list-style-type: none"> Комисия за енергийно и водно регулиране (КЕВР)
Разрешаване на спорове	Създаване на съд за искове с малък материален интерес или ускорени процедури за искове с малък материален интерес	<ul style="list-style-type: none"> Министерство на правосъдието Висш съдебен съвет
	Въвеждане на подготвителни съдебни заседания като техника за водене на делата	
	Регулиране на максималния брой отлагания	
Търговска несъстоятелност	Да се повиши прозрачността на прехвърлянето на активи, като се обмисли въвеждането на по-строг надзор над длъжниците в процеса на продажба или даряване на активи	<ul style="list-style-type: none"> Министерство на правосъдието Търговски регистър
	Осигуряване на цялостно и хомогенно внедряване на технологични инструменти в българските съдилища	<ul style="list-style-type: none"> Министерство на правосъдието Висш съдебен съвет
	Укрепване на капацитета на синдиките и участниците в производството по несъстоятелност, включително по-голяма прозрачност на процеса на назначаване	
	Приемане на специализирани програми за обучение на съдии, които разглеждат производства по несъстоятелност	

Източник: „Готови за бизнес на поднационално ниво“ (Subnational Business Ready)